

ПІДСЕКЦІЯ ЛЕКСИЧНОЇ СЕМАНТИКИ, ГРАМАТИКИ І ПРАГМАТИКИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

ТИПОЛОГІЯ МОВЛЕННЄВИХ АКТІВ, ЇХНІ СТРУКТУРНО-- СЕМАНТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ В СУЧАСНОМУ АНГЛОМОВНОМУ ДИСКУРСІ

Заграновська Олена Іллівна,
асистент кафедри англійської філології

У сучасній комунікативно-зорієнтованій лінгвістиці питання вивчення мови, мовленнєвого спілкування, природи та ролі мовленнєвого акту у здійсненні комунікативного процесу викликає дедалі більший інтерес для дослідження в рамках сучасних лінгвістичних спрямувань як серед вітчизняних, так і зарубіжних лінгвістів.

Спілкування людей відбувається в межах комунікативного акту, складовими якого є особистості учасників комунікації (адресанта й адресата) як носіїв соціальних ролей, психічних, психологічних та інших рис тощо. Тобто комунікативний акт – це узагальнена схема, певна структура, у межах якої можна розглядати будь-яке спілкування [1, с.169].

Засновником теорії МА вважають філософа Дж. Остін, який у 1955 р., у межах Джеймсівського курсу, Гарвардського університету розпочав висвітлювати дану проблему. Ідеї Остіна продовжували філософи-аналітики, логіки та прагматики Дж. Серль, П. Строссон, Г. Грайс, Дж. Ліч, лінгвісти А. Вежбицька, М. Нікітін та ін. [2, с.186].

МА трактується як «цілеспрямована мовленнєва дія, яка відбувається відповідно до принципів і правил мовленнєвої поведінки, що розглядається в межах прагматичної ситуації». МА завжди співвіднесені з особою мовця і є складовою комунікативного акту поряд з актом адитивним (тобто комунікативною дією слухача) і комунікативною ситуацією [4]. (Вікіпедія, Електронний ресурс).

Мета дослідження – дослідження різних типів МА, розгляд їхніх структурних складових, дослідження семантичної природи та аналіз особливостей їх вживання в сучасному англійському мовленні. Звідси і основне **завдання** дослідження – розглянути структурно-семантичну природу МА та на прикладах сучасною англійською мовою показати особливості їх вживання в процесі комунікації.

Предметом дослідження є типи МА. Аналіз проводитимемо на матеріалі сучасної англійської та української мови.

У свою чергу МА поділяються на прямі та непрямі, і відповідно виконують різну функцію в процесі комунікації. На відміну від прямого акту, як висловлювання, зміст якого сприймається буквально, неприховано, непрямий акт трактується як стиль мовлення, усне висловлювання, вираз, речення, мовленнєва дія, мовленнєвий акт адресанта, сенс якої виводиться не буквально,

а з опертям на підтекст, прихований зміст, імплікатури дискурсу (Вікіпедія, Електронний ресурс) [4]. Прямі МА характеризуються відкритим неприхованим передаванням змісту повідомлення та чіткою структурою. Дж. Серль виділяв п'ять основних типів актів: репрезентативи (асертиви), директиви, комісиви, експресиви, декларації . **Наприклад:** - The Sun goes round the Earth (сонце обертається навколо землі)

- Don't drive late at night;

- Promise me you will never argue with me again! (пообіцяй, що ти ніколи більше мені не брехатимеш)

- We are grateful for having backed up our plan (ми вдячні, що підтримали наш план);

Аналізуючи непрямі МА, зміст висловлювання зазвичай є прихованим, імпліцитним. Комунікативний смисл непрямих мовленнєвих актів виводиться не із змісту (значення) пропозиції, а із засобів мовленнєвого коду, вжитих у конкретній ситуації, з конкретними мовцями, конкретною тематикою спілкування. Поширеними у вжитку є непрямі МА, що передають прохання, наказ, пораду, запрошення до дії, зацікавлення, докору тощо. **Наприклад:**

- It's cold in this room. Could you close the door («Ви не змогли б зачинити двері?») – комунікативний смисл «зачиніть (будь ласка) двері»

- Could you pass me the bread? («Чи можу попросити Вас передати мені хліб?») – комунікативний смисл «передайте (будь ласка) мені хліб»

- Will you give me your notes? («Ти не даси мені свій конспект?») – комунікативний смисл «дай мені (будь ласка) свій конспект»

- You had better consult the reliable sources for the verified information ;

У сучасному мовознавстві простежується стійкий інтерес до вивчення категорії *оцінка*, що засвідчує важливість цього багатоаспектного явища. Дослідження лексичних оцінних одиниць в межах системно-структурної парадигми, з урахуванням досягнень когнітивного підходу, дає можливість об'єднати на єдиній концептуальній основі мовні та позамовні знання [3, с.99].

Оцінні МА негативного характеру здебільшого виражаються через обвинувачення, осуд, докір, догана, образа, іронія, насмішка (blame, judgement, reproach, reprimand, insult, irony, mockery), в той час як позитивне ставлення передається за допомогою висловлювань похвали та компліменту(praise and compliment).

У нашому дослідженні ми розглянули природу та різновиди МА, які поділяються на прямі та непрямі, і відповідно виконують різну комунікативну мету. Визначили Ма важливий компонент спілкування, проаналізували оцінні МА, за допомогою яких виражається оцінне ставлення до співрозмовники чи стану речей.

Список використаних джерел:

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. Підручник. К. : Видавничий центр «Академія», 2004. 344 с.
2. Бацевич Ф. С. Лінгвістична генологія: проблеми і перспективи: Монографія. Львів: ПАІС, 2005. 256 с.

3. Чемеринська І. Я. Подяка як оцінний мовленнєвий акт . Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки: зб. наук. пр. Луцьк. 2012. Вип. 6. с.99

4. Мовленнєвий акт: веб-сайт. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Мовленнєвий_акт (дата звернення: 15.01.2025).